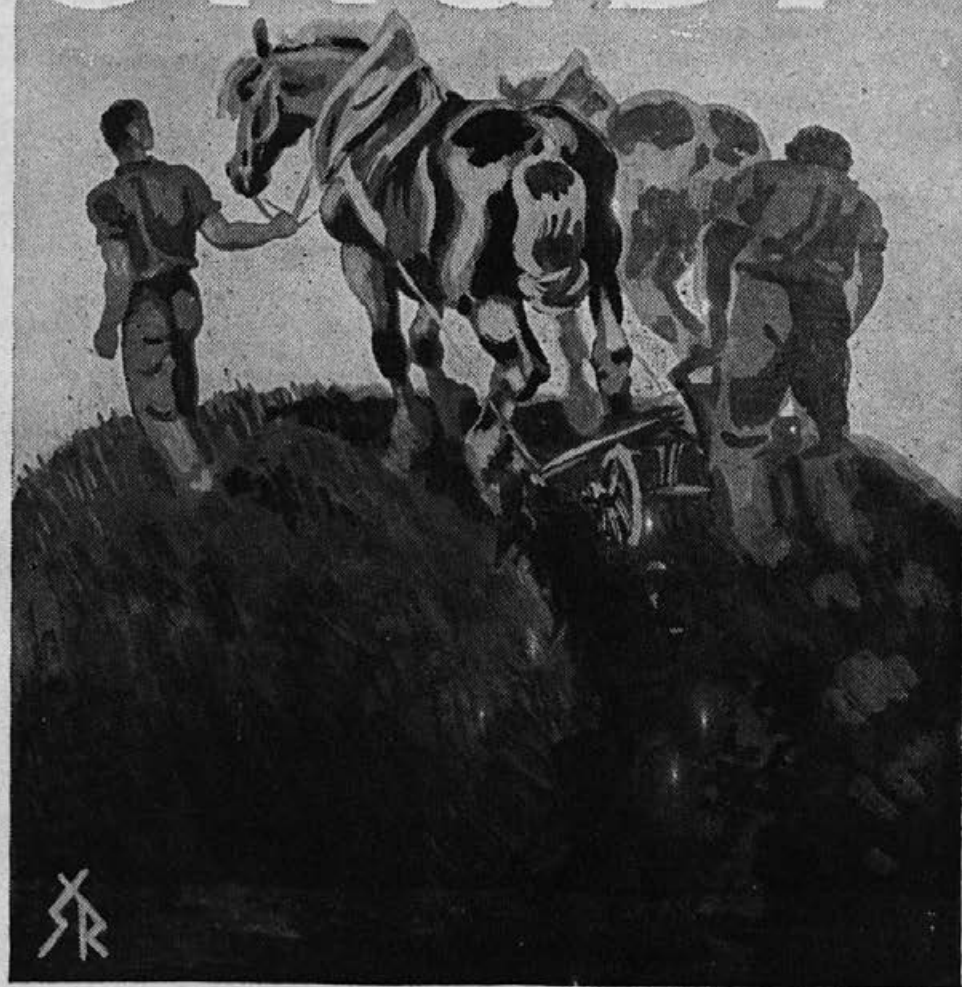

GRUDA

Mesečnik za kmetsko prosveto

VSEBINA

Jakob Škrabar: Naše žanjice (pesem). — Fantje in dekleta — v šolo! — Zanimivosti iz praških slavnosti. — Zmagoslavne proslave — slovenskih vasi. — Ivan Albreht: Žanjice pojo (pesem). — Iz zveze. — Vztrajno delovanje za dvig naše vasi. — Dašek: Denar in njegovi sorodniki. — Razlaga tujih besed. — T. S.: Kmetška dekleta — dvignimo se! — Pranje perila. — Recepti. — Praktični nasveti. — † Dr. Janže Novak (slika). — † Marija Novakova. — † Nadškof dr. A. B. Jeglič (slika). — Mreža bele groze, roman. — Slovenski učitelji zborujejo. — Ivan Dimnik (slika). — Za prosti čas.

Mesečnik za kmetško prosveto / Izhaja vsak mesec / Celoletna naročnina *Din* 25.—, za člane Društev kmetških fantov in deklet, za katere pobere in skupno vplača naročnino društvo, kjer so včlanjeni, *Din* 20.— / Posamezna številka *Din* 2.50 / Rokopisov ne vračamo / Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: UREDNIŠTVO »Grude«, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 1 / UPRAVA je v Ljubljani, Tavčarjeva ulica, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe)

Izdaja Zveza kmetških fantov in deklet; za uredništvo odgovarja Ivan Albreht, oba v Ljubljani
Tiska Tiskarna Slatnar, d. z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku

TISKARNA SLATNAR

DRUŽBA Z O. Z.
K A M N I K

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah ● Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

Širite „Grudo“
Priporočajte „Grudo“

Uredništvo obvešča

J. K. Št. L. Sprejeli in objavimo ob priliki. Stvar je pomanjkljiva in jo bo treba zgostiti in opiliti. Vidi se, da imaš dobro voljo, manjka pa ti vaje. Zato le opazuj in razmišljaj, potem pa pero v roko! Pozdravljen!

J. K. S. Za enkrat ni mogoče priobčiti. Ob priliki. Le večkrat piši, da se izpopolniš in še pošlji. Pozdravljen!

-ek, L. Hvala! Po možnosti pride na vrsto drugič, ker je premalo prostora.

Brana. Bomo priobčili. Pa še pošlji kaj! Pozdravljena!

A. Š. S. Hvala za prispevek! Po možnosti bomo objavili vse; za enkrat pa ni bilo mogoče.

»Dolenjca.« Objavljamo in čakamo na izpolnitev obljube. Pozdravljen!

Vsem čitateljem! Zopet smo bili prisiljeni odložiti mnogo gradiva za prihodnjic. Izostalo je tudi zaglavje: »Odmevi iz naših vasi.«

Uprava sporoča

NAŠIM NAROČNIKOM!

Naši naročniki — točni plačniki, so prejeli po neljubi pomoti priložene opomine za poravnavo naročnine. Upamo, da so vzeli to stvar itak s tega stališča in jih prosimo oprostjenja! — Zamudnike pa prav tako prosimo, da nam pošljejo naročnino po geslu: »Vi Grudi — in ona Vam!«

»Grude«,

GRUDA

M E S E Č N I K Z A K M E T S K O P R O S V E T O

7.

JULIJ 1937.

XIV.

Jakob Škrabar:

Naše žanjice

*Sonce žarko pozlatilo
široj žitni je polji
veter ziblje težko klasje,
njiva — zlato je morje.*

*Zdaj za nas, žanjice mlade
dela je napočil čas,
s srpi ostrimi sprejmimo
zémlje dar — zrel žitni klas.*

*Čelo se znoji od truda,
srce pa krepi zavest,
da le kmet ves svet vzdržuje,
zemlji, rodu, sebi zvest.*

Fantje in dekleta — v šolo!

Z naglimi koraki se nam bliža jesen — čas, ko se zopet prične pouk na naših kmetijskih, gospodinjstkih in podobnih šolah. Važnosti teh šol ni treba omenjati. Vse polno vzgledov imate po naših vaseh, da so si absolventi in absolventinje teh šol pridobili potrebno izobrazbo v dokaj kratkem času. Ti fantje in dekleta postanejo, če so količkaj bistri — pravi napredni gospodarji in gospodinje. V svojih krajih dajejo vzpodbudo v gospodarskih stvareh, največkrat pa tudi pri prosvetno-kulturnem delu naše kmetijske mladine.

Šolanje je dandanes težko. Z velikimi žrtvami dajejo starši denar. Skoro povsod si mora od ust pritrpati vsa družina, da dobi sredstva za šolo. Pozneje pa so veseli vsi, kajti vsako trpljenje se pozabi, sin ali hčerka pa je dosegla svoje in si pridobila izobrazbo, ki je izredno važna za vsakega človeka. Tembolj važna pa je izobrazba za naše fante in dekleta, saj vemo, koliko gorja, trpljenja, pomanjkanja in krivic prestanejo naši ljudje prav zato, ker premalo vedo in znajo. Naš skupen cilj pa naj bo vedno: skrbeti in gledati ob vsaki priliki, da

nudimo naši mladini priliko za izobrazbo. Bodisi v šoli ali v naših najboljših pripravljavnih — Društvih kmetijskih fantov in deklet. Na ta način jim bomo dali najboljšo podlago in s tem največjo doto: Kdor bo izobražen — lahko mu. Lažje bo presojal, globlje mislil in se tudi vedno odločil tako, kakor bo prav za njega in za našo skupnost. Da bomo pa preje prišli do svojega, je važno, da se izšola čim več naših fantov in deklet. Ti bodo šele mogli zastopati svoje interese in pridobiti naši zastopavljeni vasi — vsestransko veljavo.

Vsi fantje in dekleta, ki se zavedate važnosti izobrazbe in svoje bodočnosti — odločite se! Uvidevni bratje in sestre, ne branite jim! Vi skrbni očetje in dobre matere si boste pa s svojim pristanom in s pomočjo pridobili najiskrenejšo hvaležnost svojih otrok. Geslo vsake naše zavedne hiše bodi: fante in dekleta — v šolo!

Opomba uredništva: Ako komu ni znano, kakšni so pogoji za sprejem v eno ali drugo šolo, je uredništvo pripravljeno dati potrebna pojasnila. Pošljite znakmo za odgovor!

Zanimivosti iz praških slavnosti

Teško si predstavljamo ves potek slavnosti ob priliki 30 letnice obstoja tovariške češkosl. kmetско-mladinske organizacije, ki se je vršila od 22. do 24. maja t. l. v Pragi. Tiste dni je kmetška mladina prepričevalno dokazovala svojo moč, svoje hotenje in obsežnost. Iz vseh držav so prišli novinarji, ki so poročali svojim listom o celotnem poteku. Navzoči so bili tudi vsi zastopniki tujih držav (diplomati = poslaniki in konzuli), ki so se zelo pohvalno in navdušujoče izražali o mladinski organizaciji in njenem

veličastnem nastopu. Slavnosti je prisostvoval tudi jugoslovanski vojni minister general Ljubomir Marić, kateremu se je izredno dopadlo in je izjavil: »Odločno so dokazali, da bo njihova bodočnost!«

V Prago se je poleg rednih, pripeljalo na slavnost čez 100 vlakov. Samo pripravljalni odbor jih je organiziral 61, ostale pa okrožni odbori organizacij. Na desettisoče pa se jih je pripeljalo z avtobusi, tovornimi avtomobili, z vozovi, nešteto na kolesih, ogromne množice pa so prišle peš.

Ponosno in navdušeno korakajo češkoslovaški fantje in dekleta v ogromni povorci po praških ulicah. — Gledalci jim živahno vzklikajo. — V ozadju znameniti Hradčani, sedež predsednika republike.

Na tisoče konjenikov je s konji vred spalo na golih treh v okolici Prage. Za prenočišča so preskrbeli 50 vagonov slame in pripravili 50 tisoč slamnjač. Na dveh slamnjačah so spali po trije, skupno 75.675 oseb. V privatnih stanovanjih in hotelih pa je prenočilo 28.862 oseb. Vseh je bilo torej samo na prenočiščih 104.537 ljudi.

Zdravnikov, ki so nudili prvo pomoč, je bilo več kakor pri kronanju angleškega kralja.

Za vse je bilo odlično preskrbljeno kljub ogromnemu navalu kmetijskih ljudi, katerim je bila Praga le malo znana. Priprave so vodili z vso natančnostjo že prej nad pol leta, kar je imelo vsestranski uspeh. Češkoslovaški fantje in dekleta so odlično pokazali svojo sposobnost in se tako postavili pred vsem svetom.

Prizor iz veličastne povorke v Pragi. Z velikim in krasnim napisom povečuje mladina soustanovitelja republike.

Zmagoslavne proslave — slovenskih vasi

Nedeljo za nedeljo se vrste po naših vaseh veličastni prazniki kmetijskega dela. To so pogumni in mogočni nastopi kmetijske mladine, ki se pripravljajo v svojih Društvih kmetijskih fantov in deklet za napredne gospodarske in prosvetne delavce slovenskih vasi. Kmetijska mladina hoče biti sama svoj voditelj, ki bo znala terjati pravice kmetijskega naroda. Pripravljajo se, da si pribori boljše bodočnost.

V SLOGI...

Tekme so manifestacije vaše skupnosti. Na tisoče in tisoče ljudi se zbira na naših tekmah. Vsi čutijo, da je delo, ki ga vršijo naši fantje in dekleta, posvečeno borbi za boljše in lepšo bodočnost delovnih ljudi. In kakor je nastop naše mladine, koscev, žanjic, oračev in drugih cioten in složen, prav tako je potrebno, da se združijo vsi vaščani brez razlike na poklic in položaj, vsi ki delajo, pa ne dobijo za svoje delo poštenega plačila vsi, ki posamič nimajo moči, da bi terjali in dosegli to, kar morajo terjati in morejo doseči združeni stotisoči v krepki povezanosti — v vaški skupnosti!

...IN DELU...

Tekme so obenem proslava našega dela. Žuljave roke kmetijskih ljudi ustvarjajo dobrine, od katerih živi ves svet. Kdor ne dela, naj ne

je; in še več, kdor ne dela, naj ne živi! Kmetijska mladina, utrujena v svojem delu, zna ceniti njegovo vrednost in pomen. Zato ga proslavlja. Zaveda se pa tudi, da daje delo kmetijskemu človeku pravico, da se bori za svoje zahteve, za kmetijsko pravdo, ki bo rešila kmetijski narod vseh tlačiteljev, ki jemljejo delovnim rokam sadove njihovih žuljev!

...VSTAJAMO!

In še so tekme propaganda kmetijske ideje, ki vodi naše kmetijsko-mladinsko gibanje. Na njih dobiva mladina novih pobud za še vztrajnejše in uspešnejše delo. Na tekmah padajo semena za nova društva, ko mladina spoznava važnost in pomen naših organizacij. Kljub zaprekam, kljub nasprotnikom naš pokret raste, ideja kmetijske sloge in vaše skupnosti zmaguje!

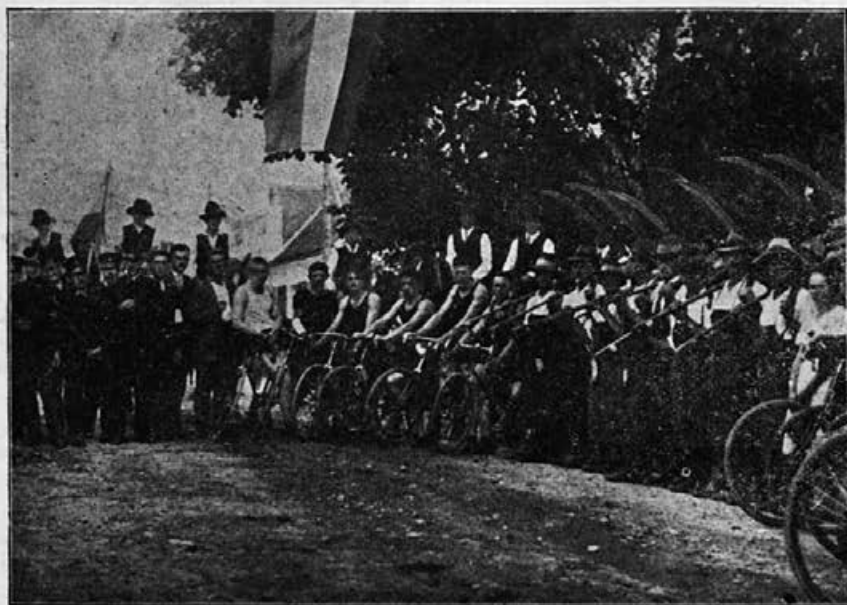
V ZAGRADCU NA DOLENJSKEM

je začetkom letošnjega leta ustanovljeno Društvo kmetijskih fantov in deklet priredilo dne 20. junija t. l. veličasten kmetijsko-mladinski tabor s tekmo koscev.

V zgodnjih popoldanskih urah je vas zaživila kakor mravljišče v pomladnem soncu. Prihajala je mladina, ponosna, vesela, kosci s svet-

limi kosami, vozovi polni zelenja, vriskanja in petja, pešci, kolesarji; vse, staro in mlado, se je zbralo na prvi kmetski tabor naše mladine. Mogočno sliko je nudila povorka, ki je šla skozi Zagradec v Marinčo vas. Povsod veselje, vriskanje in vzklikanje lepi, strumni četi koscev-tekmovalcev in grabljic.

nje svojemu delu. Trava se je zgrinjala v redovje in po nekaj minutah so tekmovalci pokosili travnik. Prvo mesto je dosegla tov. *Tončka Verbič*. Sledili so: *Janez Uršič* iz Gabrovice, *Janez Zavodnik* iz Grintovca, *Maks Jakoš* iz Fužine, *Alojz Urbančič*, *Alojz Plut*, *Fortunat* iz Valične vasi, *Jože Mustar*, *Kotni vrh*, *Janez*

Naši fantje — kosci in kolesarji — po tekmi.

Naj živi kmetska sloga!

Na travniku se je strnila tisočglava množica. Proslava kmetskega dela je združila vse, ki kmetsko čutijo in želijo, da naša mladina uspešno vrši započeto delo v blagor vse vasi.

Po pozdravu zastopnika domačega društva tov. *Jakoša* je spregovoril Zvezin predsednik tov. *Ivan Kronovšek*. Jedrnato je orisal pomen naših društev, delo kmetske mladine za kmetske pravice. Iz src vseh prisotnih je vzel besede, s katerimi je odvrnil vse neupravičene napade na naše organizacije. Množica mu je spontano pritrjevala.

Tov. *Josip Udovič*, delegat novomeškega pododbora, je očrtal velik pomen naših mladinskih taborov, ki so se in se bodo še vršili po vsej Dolenjski.

Čast kmetskemu delu!

Ob največji pozornosti so nastopili tekmovalci, kot vneta četa mladih borecev, da manifestirajo svojo kmetsko zavest in dajo prizna-

Zavodnik, *Marinča vas*, *Feliks Lukančič*, *Fužina*, *Ivan Hrovat* ml. *Zagradec* in *Franc Zajc*, *Fužina*.

Po tekmi se je vršila prijetna zabava na bližnjem vrtu. Pripravljena sta bila dva koštruna — pečena na ražnju. Vse je bilo veselo in živahno. Navdušene pesmi so odmevale daleč na okrog. Vmes pa prijetni razgovori o prireditvi in o drugih zadevah. Sešli so se prijatelji in znanci, očetje in mamice, ki so veselo razpoležene opazovale vrvenje fantov in deklet, ki si z delom in trdno voljo pripravljajo lepše življenje.

Ta praznik domačnosti in pristnosti, zdravja in moči naše vasi — ne bo kmalu pozabljen!

V MUHABERU

je imela kmetska mladina tekmo koscev dne 20. junija t. l., ki je privabila na plan vse ljudi iz bližnje in daljnje okolice. Za naše fante in dekleta pa je bil to praznik, ki bo ostal v trajnem spominu. Svečano razpoloženi in na-

vdušeni so prihajali kosci-tekmovalci, brhke grabljice, strumni konjeniki. Mogočna povorka je vzklikajoč kmetskemu delu, kmetski skupnosti, svoji organizaciji in koscem, krenila skozi Muhaber. Bila je slika odločnosti in samozavesti mladine, ki je nositeljica lepše bodočnosti.

Za pravdo in svobodo!

Na obširnem travniku se je zbrala številna množica, razgibana in navdušena. Delegat Zveze tov. *Drago Košmrlj* je pozdravil vse občinstvo, razložil namen dela, ki ga vrši kmetska mladina v svojih neodvisnih organizacijah, Društvih kmetskih fantov in deklet. Združena mladina se mora pripravljati za borbo za pravdo in svobodo kmetskega naroda. Tako je! Živijo! — je zaorilo iz tisoč grl navdušene množice.

Kosci so zamahnili, da proslavijo svoje delo, da dokažejo, da ga znajo ceniti. Taka mladina, ki svoje delo in svojo kmetsko zavest tako manifestira, je nositeljica pravde in svobode, ki ne vidi v svojem delu hlapčevskega posla, temveč delo, ki zahteva čast in priznanje!

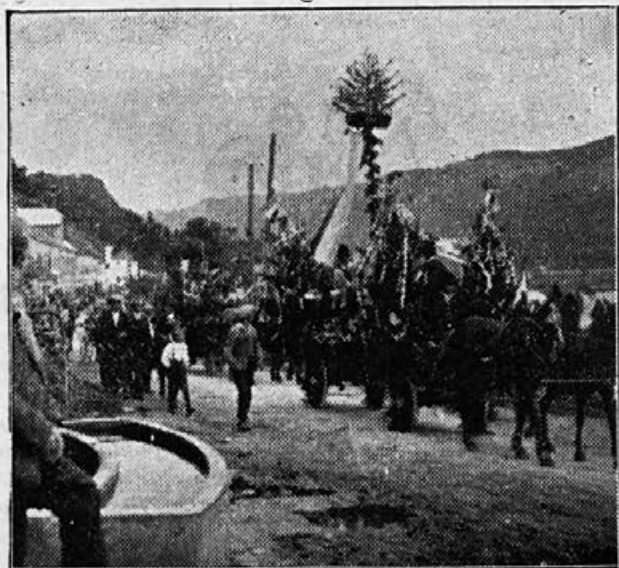
grabljice uvrstili v povorko in vriskajoč odkorakali na tekmovališče. Od vseh strani se je vsula množica, ki je obkrožila tekmovalni prostor. Tov. *Geroni*, predsednik domačega društva, je otvoril kmetsko-mladinsko zborovanje.

Tlačani, združimo se!

Besedo je povzel delegat Zveze tov. *Drago Košmrlj*. Razložil je pomen naših tekem kot proslavo kmetskega dela in poudarjal, da se morajo vsi tlačeni sloji združiti. Organizacija je naše orožje proti izkoriščevalcem. Kmetska mladina naj s svojim složnim delom ustvari našemu narodu boljšo bodočnost. Govorniku so zbrani navdušeno pritrjevali.

Začela se je tekma. Med ljudmi je nastal nemir, ki se je stopnjeval vsako minuto, ko so pozorno sledili zamahom naših fantov. Prvi je odkosil tov. *Geroni ml.* V kratkih presledkih so mu sledili ostali tovariši, ki so bili deležni navdušenega odobravanja.

Kmetski praznik nas je še bolj podkrepil v našem delu, odobravanje kmetskih ljudi pa nas je potrdilo, da je kmetska mladina na pravi poti.

Okrašeni vozovi — trud in veselje naših fantov in deklet — v povorki.

NA VELIKEM OSOLNIKU

je proslavilo Društvo kmetskih fantov in deklet kmetski praznik s tekmo koscev 18. julija t. l. Vest o tej manifestaciji kmetskega dela je kljub slabemu, oblačnemu vremenu privabila pod Knej mnogo ljudi, zlasti mladine. Vsi so bili praznično razpoloženi. Ob 3. uri so se kosci in

NA PRIMSKOVEM

je bila v nedeljo, dne 27. junija veličastna manifestacija kmetskega dela, ki jo je priredilo žilavo Društvo kmetskih fantov in deklet iz Vogelj v obliki tekme koscev, združene s kulturno-manifestacijskim zborovanjem. Nihče ni pričakoval, dá, strmeli so ljudje, da se je v bli-

žini Kranja zbrala tolika, tako borbena in enotna ter zavedna kmetška in delavska armada!

Ognjevito navdušenje...

V krasnem zgodnjem popoldnevu so se začele vsipati proti tekmovališču ogromne množice ljudi iz bližnjih in daljnjih krajev. Razpoloženje je ognjevito naraščalo, ko so se kosci, grabljice, kolesarji, okrašeni vozovi in pešci zbrali v mogočno, pestro in brezhibno urejeno povorko. Godba je zaigrala, živio klici so zazorili in ponosna četa tekmovalcev je odkorakala na urejeno tekmovališče. Nad vse je bil veličasten pogled na številno množico. Čez 3000 jih je bilo, sami delovni ljudje. Delavci z njihve in tovarne so si bili z neizgovorjeno edinstvo navdušenja prekipevajoči glasniki veličastnega praznika kmetškega dela.

... in naša jeklena volja...

Pred tekmo je v bodrilnih besedah pozdravil in otvoril zborovanje zastopnik našega društva iz Vogelj tov. *Molj*, nato je s klenimi besedami govoril predsednik Šmarnogorskega okrožja tov. *Rado Šusteršič*, oba ob živem odobravanju vseh navzočih. Burno pozdravljen je nato stopil na govorniški oder predsednik Zveze tov. *Ivan Kro-*

novšek, ki je ob gromkem pritrdjevanju zbranih množic pojasnjeval pomen naših organizacij, borbo, ki jo mora izvajati združena kmetška in delavska mladina za pravice delovnih množic. Mladinski tabor je končno pozdravil še zastopnik delavske organizacije.

Prišel se je težko pričakovani trenutek: na dano znamenje je dolga vrsta tekmovalcev zamahnila s kosami, ljudje so jim vzklikali, naši fantje pa so dokazali, kaj pomeni kmetškemu človeku njegovo delo, za katerega čast in pravice se hočejo boriti.

... za vaško skupnost!

Zborovanje in tekma koscev je potekla v nepričakovani veličini in vsi navzoči so se vračali domov polni navdušenja za zmagovito kmetško-mladinsko gibanje. Naj še omenimo, da ni bilo priznanj ne konca ne kraja, tudi s strani navzočega pobornika srbske kmetško-mladinske skupnosti, ki se je udeležil te proslave. Ta mladinska slavnost je močno odjeknila v srcih kmetške mladine, ki je prvič spoznala našo pravo pot in ki se bo pridružila naši skupni borbi s ciljem: »Vaška skupnost naj živi!«

Ivan Albreht:

Žanjice pojo

*Me žanjemo dela in znoja plodove,
me žanjemo kruha dišeče zlato,
ko zjutraj hitimo med žitne valove —
za pričo nam sonce se pne na nebo.*

*Kaj dela in žuljev, skrbi in drhtenja
od setve do tega je dneva bilo!
Kaj groze, trepeta, viharjev bobnenja,
ko strele so bičale mater zemljó!*

*Me žanjemo dela in znoja plodove,
me žanjemo kruh za bodoče rasti —
in žanjemo misli in nova spoznanja,
iz njih se — pravica za kmeta rodi.*

*Pozabljene brige so, muke in boli,
ko zemlja poklanja nam zlati svoj dar,
žanjice pa ne pozabimo nikoli,
da kmetovo delo je — prvi vladar!*

*Iz našega dela, naporov in truda
nam raste napredka ponosno drevo,
v razumu človeškem rasto nam vsa čuda,
zato pa dekleta, pokonci glavó!*

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

Iz Zveze

Naša društva in »Grude«. Našim društvom pošilja uprava »Grude« list na skupen naslov, v nekaterih slučajih pa tudi na posameznike. V obeh primerih je vsako društvo dolžno, da pobere naročnino in jo skupno pošlje upravi. Le na ta način bo uprava priznala letno naročnino v znesku Din 20.— Pozivamo vsa tovariška društva, da nemudoma poberejo in pošljejo naročnino, ker bo pozneje — ob koncu leta — to stvar že težje izvesti.

Pravočasna odločitev. Čas naših tekem se naglo bliža koncu. Ker nameravajo mnoga naša društva prirediti še večje število tekem, jih opozarjamo, da se za nje pravočasno odločijo. Drugače bodo s pripravami v težkočah. Tudi s prijavi naj ne odlašajo, da se bo Zveza laže ravnala pri določitvi delegatov-govornikov.

Skrb za šolanje. Vsa tovariška društva pozivamo, da čimpreje skličejo članske sestanke, kjer naj opozorijo sposobne člane in članice na

poset kmetijskih, gospodinjskih in drugih šol. To je dolžnost naših društev, posebno zato, ker marsikdo ne pomisli na šolanje in njeno korist. Največkrat pa našim ljudem niso znani niti pogoji za sprejem in druge okolnosti, ki so s tem v zvezi. Več bomo imeli izobraženih fanov in deklet, laže bomo delali in uspevali!

Priznanje za tekmovanje. Nagrade za tekmovalce in tekmovalke se ne smejo dajati v denarju in tudi ne v dragih darilih. To bi imelo značaj koristolovstva. Priporočamo, da se dajo nagrade vsem, ki tekmujejo. S tem se izognemo morebitnim prepričim in istočasno podpiramo plemeniti cilj tekmovanja. Ne pozabite pri darilih »Grude«, katero naročate nagrajencem za prihodnje leto.

Tečaji za vkuhanje. Ženski odseki naših društev naj že sedaj mislijo na tečaje za vkuhanje in konzerviranje sadja in povrtnin. Vsaka naša hiša si lahko preskrbi za zimo marsikak priboljšek. Skličite sestanke naših deklet, se o tem pogovorite in odločite. Čas hiti!

Vztrajno delovanje za dvig naše vasi

CELJE. Z žilavo vztrajnostjo in močno voljo do čim boljših uspehov, prehaja celjski Pododbor Zveze kmetijskih fantov in deklet v svoje deveto poslovno leto.

Osmi redni občni zbor, ki se je vršil dne 30. maja t. l. pod vodstvom predsednika tov. *Ivana Kronoviška*, je zopet podal prav lepo sliko o stalnem porastu in razvoju vseh v Pododboru včlanjenih društev tako v celjskem, kot šmarnskem okraju, katero delovno območje obsega ta Pododbor. Na občni zbor so prihiteli zastopniki celo iz najoddaljenejših društev. Vsi so pazljivo sledili poročilom in o njih tudi stvarno debatirali. — Ožji odbor se je med letom osemkrat sestel k sejам, na katerih je razpravljal o delu društev ter tekočih zadevah Pododbora in zlasti njegovega tajništva, ki je vse dotlej, dokler je imelo v Celju svojo pisarno, uspešno poslovalo. Tako se je postopoma izvajala revizija pri posameznih društvih,

pošiljali so se delegati na občne zборе in prireditve. Z uspehom so se izvršili prosvetno-organizatorični tečaji za fante in dekleta, katerih uspehi so vidni zlasti pri poslovanju in delovanju društev ter močnejši povezanosti vsega članstva. Oba tečaja sta Pododbor stala blizu Din 4000.— in jih je spretno vodil tajnik Pododbora tov. *Aleksander Turnšek*.

Za izobrazbo in vzgojo naše vasi so večji delež prispevali mnogi prijatelji kmetijskega pokreta, največ pa seveda društva sama. Pohvalno je bilo sprejeto delovanje obeh okrožij, tako savinjskega kot vojniškega.

Za letošnjo poslovno dobo je bil izvoljen širši glavni odbor, iz katerega se je na seji dne 4. julija izvolil naslednji izvršilni odbor: Predsednik *Tone Meršlavič*, št. Jurij ob j. ž., podpredsednik I. *Franz Kronovišek*, Orla vas, podpredsednik II. *Ivan Kuhar*, št. Peter v Sav. dol.; tajnik *Aleksander Turnšek*, št. Pavel pri

Preboldu; blagajnik *Ivan Ocvirk*, št. Jurij ob Taboru; odborniki pa: *Pavla Potočnik*, Donačka gora; *Martin Dobrotinšek*, Vojnik; *Jože Povše*, Orla vas; *Ivan Košan*, Družmirje; *Jakob Arnsšek*, Vojnik; *Evgen Gleščič*, Trnovlje; *Stanko Korže*, Ponikva ob j. ž.; *Malka Kronovšek*, Orlavas in *Franc Levec*, Ljubučna.

Odbor, v katerem je večje število novih moči, nam zopet daje zadostno jamstvo, da bo žel uspehe, kakršne si vsi želimo!

IZLET VOJNISKIH DEKLET

Ko končanem trudu, ki smo ga imele z našo razstavo ročnih del dne 20. maja, smo vse tovarišice soglasno sklenile, da pojdemo na izlet in sicer na Lindek. Kakor rečeno, tako storjeno.

Ob 9. uri smo se zbrale v društveni sobi našega Društva kmetijskih fantov in deklet v Vojniku. Z veseljem smo krenile na pot. Postajale smo vedno bolj dobre volje, in v dveh urah

smo dospele do soteske pod Konjiško goro. Že smo zagledale Lindek in na njem razvaline nekdanjega ponosnega gradu. Čeprav je bila pot strma, vendar smo prepevajoč kmalu dosegle vrh. Zdaj se je šele začelo vriskanje in petje, ki mu ni bilo konca. Pomlad nam je vrnila v srce vse tisto otroško veselje iz šolskih let.

Nazaj grede smo bile povabljene na lepo Potočnikovo domačijo v Zabukovju. Naše razpoloženje je postalo še boljše, ko smo ob dobri kapljici poslušale našo staro korenino — Potočnikovega očeta, ki nam je s svojim močnim glasom zapel nekaj narodnih pesmi.

Šele, ko se je dan začel nagibati k zatonu, smo se zavedle, da imamo še daleč do Vojnika. Morale smo se posloviti.

Tiše so odmevale naše pesmi s spremljevanjem kitare, ko smo se pozno v noč zadovoljne vračale domov. Dolgo nam bo ostal v spominu naš prijetni izlet. M. K.

Dašek:

Denar in njegovi sorodniki

(Dalje prihodnjič)

Blago za blago

Ljudje so torej menjavali blago za blago. Čevljar je napravil kmetu obutev, v zameno pa je dobil žita, krompirja, masti itd., kar je pač potreboval. Obleko je kmet imel ali domačega dela (plateno), ali pa jo je kupil za svoje pridelke od obrtnika. To se je po nekod več ali manj ohranilo še do dandanašnjih dni. Težavno pa je bilo pri tej zamenjavi določiti, koliko enega blaga je treba dati za drugo blago. Še bolj težavno pa je bilo poiskati ravno tistega, ki ima blago, kakršnega potrebujemo, a potrebuje blago, ki ga imamo mi. Prav zaradi te težkoče pri zamenjavi, so začeli ljudje povpraševati po takem blagu, ki ga je vsakdo hotel v zameno. Za lepe živalske kože (krzna), koralje, in dr., se je prav lahko dobilo drugo blago. Prav radi tega je vsakdo take stvari vedno skušal imeti doma, saj je v slučaju potrebe za nje dobil vse. In prav to, da z neko stvarjo lahko kupimo vse, je glavno obeležje (znak) denarja. Krzna, školjke, ribe, ovce, kava itd. so bili torej prvi denar. Z njimi se je moglo

vse kupiti in plačati davke. Kjer je bilo mnogo ovac, so vse računali in plačali z ovcami. Reklo se je na primer, da je treba za eno kravo 8 ovac, za obleko 2 ovci, za čevlje 1 ovco itd. Drugod pa so zopet vse računali z ustrojenimi kožami, koraljami, kavo itd. Kjer pa je bilo razvito rudarstvo in je bilo mnogo kovin, so služile kot denar kovine. Spočetka so kot plačilno sredstvo porabljali vse kovine in to v obliki palic. Na teh palicah je bila naznačena teža kovine. Pozneje pa so uvideli, da vse kovine nimajo istih svojstev, ampak, da so nekatere boljše, ker so bolj odporne napram vlagi (ne rjavijo), imajo lepši sijaj, se dajo lepše deliti in zopet sestavljati.

Tem kovinam pravimo, da so zlahtne. To so zlato, srebro in platina.

Napisana in resnična vrednost

Sčasoma so začeli izdelovati denar le iz zlata in srebra. Spočetka si je lahko pustil kovati denar vsakdo. Skoro vsak grof, baron ali vojvoda je dal kovati svoj denar. Metalni denar (metal = ko-

vina, metalni = iz kovine) ima že dolgo tako obliko kot danes. Na eni strani nosi sliko onega, ki ga je dal kovati. (Danes nosi sliko kraljev, kjer so kraljevine, in predsednikov republik, kjer so republike.) Na drugi strani pa je naznačena vrednost oz. vsebina denarja. Ta vrednost, ki je na denarju naznačena, se imenuje *nominalna (naznačena) vrednost*. Nominalna vrednost pa je lahko večja, kakor pa je faktučna ali dejanska vrednost denarja. Primer: Na denarju je zapisano 5 Frs (Frs = francoski frank). V resnici pa ima zlata ali srebra le za 3.— Frs. Tak denar, ki je toliko vreden, kakor je na njem napisano, se imenuje *kurantni novce*. Vsakdo si ga lahko pusti nakovati za svoj račun, kolikor hoče. Zaradi lažjega plačilnega prometa (kroženje denarja od kupca do prodajalca in narobe) pa imamo razen kurantnega novca še *drobiž*, čigar dejanska vrednost ne odgovarja oni vrednosti, ki je naznačena na novcu.

Kdo dela denar

Danes ima le država pravico kovati in izdajati denar. Ta pravica se imenuje *novčni regal*. Če imamo zlato, si v državni kovnici lahko naročimo toliko in toliko novcev, toda le takih, ki bodo toliko vredni, kakor bo na njih zapisano. Za kovanje pa plačamo kovno pristojbino. Pri nas je taka kovnica v Topčideru (Beograd). Drobiž se kuje samo za državni račun in to iz manj vrednih kovin (baker, nikel itd.).

Danes ima vsaka država z zakonom določeno, kateri novce služi na njenem teritoriju (ozemlju) kot plačilno sredstvo. Ta novce mora vsakdo vzeti n. pr. kot zaslužek, za poravnavo računa itd. Pravimo, da je ta novce *državna valuta*. Pri nas imamo dinarsko valuto. Teža novca je z zakonom določena. Izraža se v gramih, funtih, karatih itd.

1 angl. funt . . .	453.6 gr.
1 ruski funt . . .	409.5 „
1 nizozem. funt . .	492 „
1 karat	1/4 „

(Dalje prihodnjič)

Razlaga tujih besed

Proletarec — človek, ki nima stalnih dohodkov in svojega premoženja v nepremičninah ali pa v drugih vrednostih. Proletarci so v prvi vrsti delavci in vsi brezposelni, ki živijo iz rok v usta. Ti tvorijo skupno — proletarijat. Danes se mnogi ljudje, ki še zdaleka niso proletarci in tudi nimajo proletarske zavesti, proglašajo za proletarce. To je pač postalo »moderno« in imajo ti gospodje pri tem seveda čisto gotove politične cilje. Takih, ki posedujejo hiše ali kako zemljišče in podobno, ne štejemo med proletarce.

Fevdalizem — pomeni po naše srednjeveški družbeni red, za katerega je značilno, da so bili takrat lastniki vse zemlje plemiči in cerkev. Kmet je bil v tem sistemu tlačan, to se pravi, da je bil samo nekak zakupnik graščakove zemlje, kateremu je moral delati tlako. Danes se zopet vračamo v nekak fevdalizem, kajti večina slovenskih posestev je tako zadolžena, da se kmetje že skoraj ne morejo več imenovati lastniki svoje zemlje, temveč so v resnici samo še zakupniki.

Kvantiteta — kolkost — količina — obseg, velikost. Če je pridelek v jeseni obilen, pravimo, da je kvantiteta pridelka dobra. Rekli bi n. pr. lahko, da je kvantiteta naročnikov »Grude« kolosalna (velikanska, ogromna), kvaliteta pa slaba, to se pravi, da imamo veliko število naročnikov, a malo takih, ki bi »Grudo« priporočali in razširjali med svoje prijatelje in znance. Posebno pa, da bi ti takoj plačali naročnino. To je seveda samo primer, ker v resnici ni tako. Mi vsi, kar nas je mladih, moramo gledati predvsem na našo kvaliteto in ne toliko na kvantiteto in to ne samo pri »Grudi«, temveč pri celotnem našem gibanju. Če bomo kvalitativno dobri, bomo življenjsko nujno tudi kvantitativno prvi in ne bo je sile, ki bi nas mogla zaustaviti.

Pi-ka, pok, pi-ka, pok — naš je stalen zvok.
»Grudo« čitaj, »Grudo« plačaj — pa za vse je opomin, ki imajo slab spomin!

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

T. S.:

Kmetska dekleta — dvignimo se!

Še pred nekaj leti je bilo po slovenskih vaseh več dobre volje kakor v današnjih. S težki mi občutki živi naša mladina v sedanjosti in s strahom zre naprej v bodočnost. Zato ima vse polno vzrokov. Sama se v teh časih ne more dvigniti, njihovi starši pa jim radi splošne gospodarske krize ne moreje dati in nuditi sredstev za osamosvojitve.

Nujna posledica gospodarske krize je tudi moralna (nравstvena) kriza. Prav v tej je najtežji vzrok propadanja današnje mladine. Po naših vaseh se množe rojstva nezakonskih otrok in na žalost tudi — detomorov. Zakaj? Zato, ker si jih matere radi obupnih gmotnih razmer ne upajo preživljati.

Tako ne sme iti več naprej! Temu zlu moramo napraviti konec. Če že naše vasi propadajo gospodarsko, ne smejo nikakor propasti moralno. Saj so bile in so še tudi danes razen izjem najbolj zdrav in močan temelj našega naroda. Vedeti moramo, da bo moralnemu propadu naše vasi sledil tudi kulturni in še večji gospodarski propad. Skrbeti pa moramo, da se to ne bo zgodilo.

Da, žalostno je stanje kmetijske mladine, posebno še naših deklet. Večji del smo prepuščene same sebi, še bolj kakor fantje, ki si mnogo lažje pripravijo pot v življenje. Vendar ne smemo obupati. Bodimo močne in neustrašne in ne vdajamo se v naročje brezupja! Res je, da nas tarejo skrbi in druge nevedčnosti, a to naj nas ne moti. Kakor so naši predniki premagali graščinski jarem, tako bomo tudi me, združene v skupnosti, premagale današnje težke čase in šle lepši bodočnosti nasproti.

Za naša kmetijska dekleta je najpotrebnejše, da se organiziramo v Društvu kmetiskih fantov in deklet, ki je edina mladinska in resnično naša organizacija. Dekleta, če še niste članice, pristopite. Tam, kjer društva ni, ga pomagajte ustanoviti. Tu boste enakovredne z našimi tovariši in ne boste zapostavljene. Vse polno prilik boste imele za svojo izpopolnitev in za vzgojo zavednih in neustrašenih ter značajnih deklet.

Res nam skušajo nekateri ljudje blatiti našo organizacijo s tem, da nam prištevajo slabe namene in nam podmetavajo vsakovrstne podlosti.

Vse to nam nič ne dě, ker same dobro poznamo njihove podlosti. Me dobro vemo in smo trdno prepričane, da smo na pravi poti. To dokazuje dejstvo, da naše vrste stalno rastejo in da tudi iz nasprotnega tabora pristopajo k našim društvom in se pridružujejo našemu zdravemu kmetško-mladinskemu gibanju. Polagoma uvidevajo, da se borimo za naše skupne stvari, ki so svojstvene naši vasi kot celoti. In ko bo vsa kmetška mladina združena pod zelenim praporom, takrat bo dosežen naš prvi cilj.

Tovariši in tovarišice! Hočemo, da se zboljša položaj naših vasi! Zato delajmo s podvojeno močjo za izobrazbo in splošen dvig kmetijske mladine. Dobro usposobljena pa bo znala varovati zdravo in odstranjevati slabo v našo skupno korist.

Pranje perila

je v gospodinjstvu zelo važno, zato mu moramo posvetiti več pažnje, kot je to še marsikje pri nas v navadi. Pranje ni tako enostavno, kot si mislimo. Čistoča je prvi pogoj za zdravje in je treba že pri namakanju perila paziti, ker ni vseeno, kako in v kakšno vodo ga namočimo.

Pred pranjem odberemo barvano in pisano perilo od belega ter vsako posebej namočimo. Če je voda mehka, soda ni potrebna, še manj pa »Radion«, ki vsled svojih ostrih dodatkov razjeda perilo. V slučaju, da je voda trda, napravimo »luge« same. V čisto krpico presejemo lep bukov pepel, skrbno zavežemo in spustimo v kotel ali lonec, kjer pač grejemo vodo. Voda naj bo toliko topla, da raztopi vso maščobo, ki so jo izločile lojne in znojne žleze človeške kože in je ostala na perilu nekako prilepljena. Nikakor pa ne sme biti tako vroča, da bi strdila beljakovine, ki jih prav tako izloča človeško telo.

Perilo namočimo torej v mlačno vodo in sicer tako, da pridejo na dno rjuhe in ono perilo,

ki je najbolj umazano. Voda naj sega čez perilo, da se vse mastne snovi dobro raztopijo. Tako namočeno perilo pustimo stati nekaj ur — nato pa pričnemo menciati (žuliti). Perilo mencamo tako, da vsak kos posebej namilimo, ga dobro podrgnemo ob perilnik (drgnemo ga seveda lahko tudi z rokami ali na mizi). Ko se nam zdi, da je že dovolj čisto, ga dobro ovijemo in zlagamo na kup. Nato zlijemo umazano vodo iz čebra ter ga ponovno napolnimo z mlačno vodo, v kateri potem perilo izpiramo. Izprano perilo še nekoliko namilimo, vsak kos pomencamo ter ga nato zložimo v prazen čeber, v katerega nalijemo vroče vode in ga pokrijemo s škafom ali s primernim pokrivalom, da vso paro zadržimo, ki pomaga uničiti še ostalo umazanijo. V takšnem stanju pustimo nekaj ur, nato pa izperemo do »čistega.« Potem perilo razobesimo, da se posuši.

Pri mencanju vedno pazimo, da drgnemo tvarino ob tvarino in ne ob roko, ker tkanina pri tem preveč trpi. Tako peremo belo perilo in je mnogo boljše, da ga ne kuhamo, ker mu škoduje in se hitreje trga.

Pri barvastem perilu, ki ni občutljivo, peremo po zgornjem postopku. Če pa »gre ob barvo«, pazimo, da je voda manj topla, vroče sploh ne prilivajmo, sušimo pa v senci. Zavoljo varčnosti zašijemo strgano perilo pred pranjem, iz zdravstvenih ozirov je pa šivanje priporočljivo po pranju.

Brana.

Recepti

KROMPIRJEVI SVALJČKI

Cel, neolupljen krompir kuhaj v slani vodi. Ko je kuhan, ga olupi in pretlačí skozi sito na desko, ki jo imaš za pripravlanje rezancev. Lahko ga tudi dobro zvaljaš, tako, da ni nič celih koščkov. Delati moraš hitro, da se ti krompir ne ohladi, ker ga je pozneje težko pretlačiti. Iz pretlačenega krompirja si napravi polovico manjši kupček moke. Dodaj 1 ali 2 jajci, še malo soli in iz tega napravi testo. Ko imaš testo dobro udelano, reži od njega male koščke, ki jih z dlanjo po deski povaljaš v svaljke. Napravljen deni kuhati v vrelo vodo, da vro 10—15 minut. Nato jih odcedi, polij z mrzlo vodo, ter jih vrzi na mast, na kateri si zarumenela drobtinice.

● *Špinačni štruklji.* Špinačo pripravimo s prežganjem kakor za prikuho (glej recept v aprilski številki »Grude«). Iz pol kg moke, dveh jajc, malo soli in mlačne vode zamesi na deski mehko testo kakor za štruklje. Nato ga pustimo nekoliko počivati, nakar ga razvaljamo na tanko, namažemo s pripravljeno in ohlajeno

špinačo, zavijemo, položimo v prtíček, katerega zavežemo ter zavitek kuhamo pol ure v slanem kropu. Po kuhi ga denemo na desko, da se odteče in ga končno odvijemo iz prtíčka. Štrukelj razrežemo na dva prsta široke kose in jih polagamo na pogret krožnik ter jih zabelimo z mastjo in drobtinicami.

● *Mlinci.* Iz pol kg moke, enega jajca in skodelice mlačne in slane vode zamesimo mehko testo, ga zgnatemo v hlebec in pokrijemo. Testo narežemo potem na majhne hlebčke, ki jih po vrsti razvaljamo. Na obliko ni treba paziti, glavno je, da se lepo rumenkasto zapečejo. Ko so mlinci pečeni, jih denemo na sito in postavimo na ognjišče, da se osuše. Hladne razdrobimo, poparimo z nepreslanim kropom in počakamo, da se zmehčajo. Končno jih odcedimo in zabelimo. Ti mlinci so zelo dobri sami ali pa tudi z drugo jedjo.

Praktični nasveti

● *Pokvarjen kruh.* Poleti se često pripeti, da se nam kruh pokvari. Pravimo, da pride v njega slačica ali sorž. To preprečiš, če prideneš testu par kapljic ocetne kisline (esence). Pomaga pa tudi domači kis. Če pa imaš kruh že pokvarjen, ga deni v peč ali pečico in ga še enkrat malo prepeči.

● *Počrnenje gob.* Nekaterе gobe, ki so užltne, nam pri rezanju počrne. To preprečiš, če gobe režeš v vodo, ki neprestano vre v peči ali na štedilniku. Ker padejo takoj v vrelo vodo, ne počrne.

● *Uničevanje mrčesa.* V hlevih in podobnih prostorih se rade zbirajo v poletnih mesecih muhe in drug mrčes. Vse take prostore večkrat pobeli z apnom, ki mu primešaš nekoliko lizola, katerega dobiš v lekarni. Ta razkužuje zrak in odganja mrčes. Zelo dobro je uporabljati takšen belež tudi za svinjake, kurnike, stranišča in sploh za vse prostore, kjer je slab zrak in kjer se zbira mrčes.

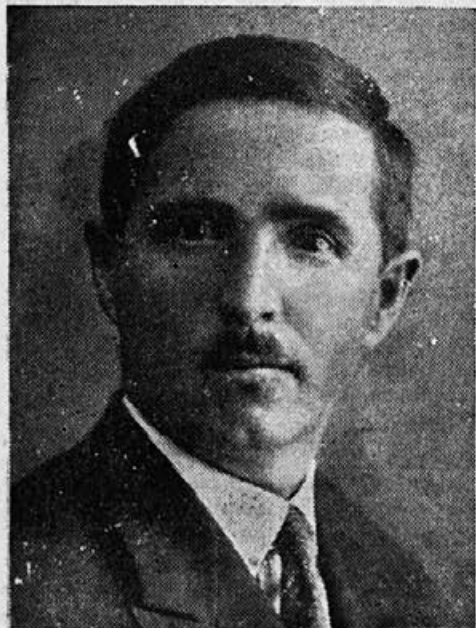
● *Kuhanje krompirja.* Star krompir, ki ga imaš v kleti, kuhaj v vodi, kateri si pridala malo sladkorja. Krompir bo imel mnogo boljši okus, skoro takšen, kakor nov.

● *Čiščenje živine.* Vsi dobro vemo, da ima redno snaženje konj veliko važnost za njihovo zdravje in dobro rejo. Pametni živinorejci pa čistijo tudi govejo živino. Uspehi čiščenja se izražajo v dobrem teku, hitrejši reji in dobri molži. Posebno v vročih poletnih dneh je to hvaležno delo, ker odstranimo živini prah, ki jo močno žre, in drugo nesnago od mrčesa. Uporabljati pa ne smemo samo štriglja, ampak tudi žimnato krtačo, ker le z njo lahko živino temeljito očistimo.

† Dr. Janže Novak

Čas neizmerno hiti. Že tri leta je poteklo, odkar je za vedno zapustil naše kmetsko-mladinske vrste nepozabni tovariš dr. Janže Novak. Meseca julija 1934 je odšel na oddih na otok Lopar na Jadranskem morju. Hotel si je z bivanjem v prosti naravi odpočiti zrahljane živce. Mesto okrepiteve ga je doletela — od vseh — nepričakovana smrt. Pokojni Janže je bil človek velikih sposobnosti in izredne energije. Čeprav je dobro vedel, da se je ljudi, ki so prihajali iz vasi, gledalo postrani, da, skoro zapostavljalo — ga to ni prav nič motilo. Svoje kmetske matere, svojega pokolenja ni nikoli zatajil. Še več! Pridružil se je — vedno mlad — kmetski mladini, pomagal njihovemu strem-

ljenju do zmage, vodil, navduševal in učil. Često je vesel pristopil v krog pevcev in pomagal tisto: »Dekle, dekle, delaj pušelj!« Vzel je ponosno na ramo koso in šel v navdušenih povorkah z našimi kosci, kadar so korakali na tekmo za čast in priznanje kmetškemu delu.

Pokojnega Janžeta so spoštovali vsi, ki so imeli stika z njim. Bil je lepega značaja —

odkrit in pristen kmetski fant iz Notranjih gor. Posebno pa so ga cenili oni, ki so vedeli, kako je zagovarjal razžaljene, omalovaževane in ponižane male ljudi. Tiste, ki veliko delajo, pa slabo živijo in krivice trpijo. Žal, da ima slovenski narod malo takih šolancev, ki tudi v svojem življenju in delovanju stojijo v borbi za lepše življenje naše vasi.

† Marija Novakova

Življenjska družica pokojnega dr. Janžeta Novaka je odšla v večnost dve leti pred njegovo smrtjo in sicer 21. julija 1932. Kruta usoda je hotela tako. Tudi ona je bila blaga žena, dobra mati in vzgojiteljica. Po poklicu učiteljica, se je v javnem življenju živahno udeleževala, posebno kot požrtvovalna sodelavka v naši kmetsko-mladinski organizaciji. Tri leta je bila urednica »Grude«, kateri je posvetila vse svoje sile in prosti čas. Tudi njeno delo visoko cenimo in ji bomo ostali vedno hvaležni.

Oba blaga pokojnika bomo ohranili v trajnem in hvaležnem spominu!

† Nadškof Dr. Anton B. Jeglič

V znanem samostanu belih menihov v Stični na Dolenjskem je v petek 2. julija t. l. umrl, zadet od srčne kapi, upokojeni nadškof dr. Anton Bonaventura Jeglič.

Pokojni nadškof je bil rojen 29. maja 1850 v Begunjah na Gorenjskem kot sin kmetskih staršev. Gimnazijo in bogoslovje je dovršil v Ljubljani, nato pa je kot duhovnik še študiral na Dunaju in v Nemčiji in končno postal doktor bogoslovja v Rimu. Po vrnitvi je bil imenovan za ravnatelja ljubljanskega semenišča in 32 let star (1882) je postal že kanonik. V tem svojstvu je služboval v Sarajevu polnih 16 let in l. 1898. je bil imenovan za ljubljanskega škofa. Ta visoki položaj nadpastirja je zavzel do avgusta 1930, ko je vsled visoke starosti prosil za upokojitev in se nato preselil v škofijski dvorec v Gornji grad. Zadnja leta pa je bival v Stični, kjer ga je doletela v častitljivi starosti neizprosna smrt.

Visoki pokojnik je bil goreče veren, razgiban in borben ter izredno delaven. Spisal je

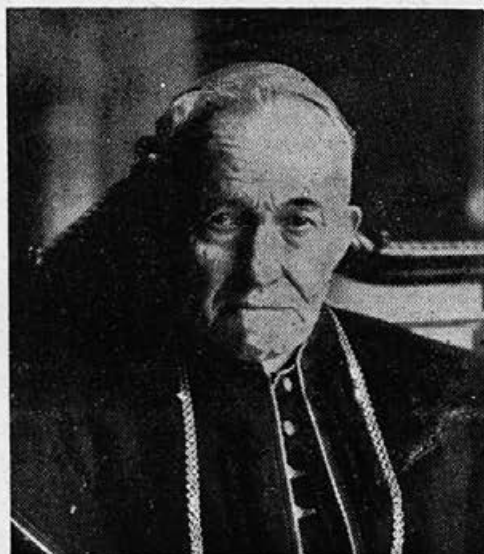
več knjig posvetne, predvsem pa nabožne in versko-nravnne vsebine. Ustanovil je škofijsko gimnazijo v Št. Vidu nad Ljubljano in s svojo besedo in vplivom tudi drugod pripomogel k prosvetnemu in kulturnemu razmahu našega naroda.

Živel je skromno in si ni nakopičil premoženja. Nasprotno, tudi iz svojih sredstev je vedno podpiral razne ustanove in posameznike.

Posebno pa se je ločil pokojni nadškof od svojih prednikov po svoji narodni zavesti, bil je vedno in povsod odločen Slovenec. Ko je postal ljubljanski škof, je v delokrogu škofije vpeljal slovenščino tudi tam, kjer je ni bilo in s tem dokazal, da je pravi slovenski verski poglavar.

Za velike zasluge je bil večkrat odlikovan, nosil pa je tudi visoke cerkvene naslove (prisednik sv. Očeta, rimski grof itd.). Imel je poleg številnih izvršenih del še polno lepih načrtov, ki pa jih ni mogel uresničiti. Često ga je razočaralo politično delovanje ljudi, ki so s katoliškimi gesli pohajali med naš kmetijski narod in so kljub temu verski stvari več škodovali, kakor koristili. Kot globoko vernega človeka ga je takšno postopanje, ki je le po besedah krščansko, dejansko pa razdiralno — močno bolelo in mu napravilo marsikakšno bridko uro.

Pogreba pokojnega nadškofa se je udeležilo ogromno ljudi iz vse Slovenije. Navzoč je bil tudi kraljev zastopnik, papeški nuncij (odposlanec) kardinal Pelegrinetti, dvanajst škofov in drugi odličniki. Pokopan je bil na pokopališču pri Sv. Križu.

Slava spominu nadškofa dr. Jegliča!

Peter Rupar:

Mreža bele groze

Roman

IV.

Mamici noče iz misli, kar je med vožnjo pravila Skalarjeva Minka. Za tri kmetijske dote bo zaslužila v enem samem letu, ko pojde po svetu! Za tri dote, a doma pri Strženovih je taka stiska! Staršem in bratom pa sestram bi ustregla in pomagala, če bi tudi sama mogla na tak način poskrbeti za svojo prihodnost. Eno leto, eno samo leto, čas vendar tako hitro beži, pa bi lahko prišla in povedala Tinetu, naj ne bo v skrbeh. Če je treba pri hiši popravila, če manjka kaj za izplačilo dot, za vse je poskrbljeno. V enem letu varčevanja si je prihranila toliko, da lahko začneta gospodariti brez dinarja dolga...

To bi jo Tine pogledal! Še verjeti ji ne bi hotel, ona pa bi mu razgrnila svoj zaklad:

»Poglej in vzemi, ko je vendar tvoje! Saj veš, da nisem šla po svetu za kratek čas, ampak samo zavoljo tega, da bi nama prisluzila košček sonca za življenje —«

Od nekod trka romarska pesem:

»Četrta ura bije že,
Marija kliče romarje —«

Kadar se odpro ob prihodu nove romarske gruče velika cerkvena vrata, zalvalovi v notranjost prijeten val svežega zraka in udari nerazločen šum, ki ga povzroča prerivanje, barantanje, javkanje beračev in hrzanje konj. Manica je tako prevzeta in zatopljena v sanje o bogastvu, ki si ga lahko pridobi v enem samem kratkem letu, da nikogar ne razloči v cerkvi. Rada bi ugledala kje Skalarjevo Minko, da bi šla z njo ven in se malo pomenila z njo, pa je ne opazi, čeprav se dekile pravkar gnete proti izhodu.

Nenadoma se Strženova zdrzne. Kakor da jo je kdo zabodel, začuti v sencih

Slovenski učitelji zborujejo

Občni zbor Jugoslovanskega učiteljskega udruženja —
sekcije Ljubljana

V dneh 12. in 13. julija t. l. je imelo imenovano udruženje, sekcija Ljubljana, t. j. odsek za Slovenijo, svojo dobro obiskano 7. banovinsko skupščino. Ta občni zbor je pokazal razveseljivo sliko zavednosti, delavnosti in enotnosti naših učiteljev in učiteljic ter njihove organizacije. Ta pojav zasluži vse priznanje in naj bo tudi za organizirano kmetско mladino poučen in zgleden dokaz, kako se naš učiteljski stan kljub zunanjim, skrajno neugodnim razmeram, z vso zavednostjo oklepa svoje organizacije. Zato hočemo ob tej priliki podati skromen prikaz omenjenega občnega zbora.

Radi ocene številčne moči naj najprej omenimo, da učiteljuje v Sloveniji 2850 ženskih in 1540 moških moči, torej skupno 4120 učiteljev in učiteljic. Od teh je v JUU (okrajšava za Jugoslovansko učiteljsko udruženje) samo v Sloveniji včlanjenih 3362. Le 858 ni organiziranih, kar najbolj jasno priča o zavednosti slovenskega učiteljstva.

Da ta organizacija tako krasno uspeva in trdnostoji, je gotovo v veliki meri zasluga dolgoletnega predsednika g. Ivana Dimnika, ki je

Ivan Dimnik,
predsednik Jugoslov. učiteljskega udruženja

bolečino in opazi škodoželjni pogled stare Grivarice. V nenadni zadregi povese Manica oči in zardi. Ali je Grivarica spoznala njene misli? Pravijo, da lokava starka vidi celo skozi zid —. Če je uganila Maničine želje, jih bo prav gotovo zavrila, ko sta se z očetom ondan tako sporekla...

Kje je neki Tine? Bog ve, ali bi mu povedala? Nemara bi Minka njemu hotela zaupati, kod pelje pot v obljubljeno deželo za dekleta?

Kakor premišljuje, se Manica prestraši. Tinetu kaj takega povedati, nak, to bi bilo vsega konec! Kje bi jo on pustil za celo leto z doma?! Če je kdaj dva, tri dni ne vidi, je že ves nesrečen. Ne, ne, Tinetu ne sme niti ziniti o tem! Le kdo bi ji pomagal?

V taki stiski začne Strženova moliti. Tako iskreno in iz srca kipi njena prošnja za pomoč, da dekle pozabi na ves svet okoli sebe. Ne sliši petja, ne vidi ljudi, samo Marija jo gleda. Izpod visokega čela sijejo prijazne oči, zlata kro-

na se ji sveti na glavi, a zlato je rosno in oči kakor objokane. Tudi Dete v njenem naročju gleda Manico. Ali ni zdajle zganilo z rokami, kakor da ji hoče nekaj povedati?

Nenadoma jo nekdo prime za roko. Dekle vztrepeče in se ozre.

»Joj, kako si me prestrašila!« dahne črnolasi Kopitarjevi Anici, ki ji muzaje se dopoveduje z očmi, naj odide z njo venkaj.

»Kaj te je pa obšlo danes, da se vse kar samo smeje na tebi?« se zavzame zunaj Manica, ko je Anica kakor otroka vleče proti gozdu, ki krije bežino onkraj cerkve.

Kopitarjeva samo strese z glavo in se pritajeno hihita. Šele v gozdu, ko sta sami in ju ne moti niti zateglo moledovanje slepih in hromih in gluhih, ki ob cesti in stezah in potih obljublajo spokornim srcem nebeško veselje, se deklet ustavi in zresni.

»Slišiš, Manica, nekaj bi ti zaupala, samo —«

istočasno tudi predsednik osrednje državne organizacije JUU. S svojo izredno delavnostjo in sposobnostjo je posvetil vse sile svoji organizaciji v borbi za pravice učiteljskega stanu.

Občni zbor je po otvoritvi, volitvah odsekov in sejah ter po poročilih številnih funkcionarjev in po sprejetju proračuna za bodoče leto sprejel spremembo pravil in razne pomembne sklepe. Razprave iz občnega zbora nudijo polno zanimivost. Zelo pomembno pa je bilo poročila tajnika JUU g. *Metoda Kumlja*.

V naslednjem navajamo značilne misli in krepke besede iz govora predsednika g. *Dimnika*:

»Zahtevamo, da ostane naša organizacija neodvisna ter da v njej lahko svobodno izražamo svoje misli in poglede na šolske in prosvetne probleme po svoji vesti in samo z ozirom na interese naroda in države. — Zato zahtevamo stalnost učiteljstva (t. j. brez vednega premeščanja. Op. ur.) itd., itd.«

Radi tesnega prostora smo prisiljeni zaključiti to poročilo o moči in odpornosti učiteljske organizacije in z zadovoljstvom ugotovljamo, da je vprav učiteljstvo v Sloveniji s požrtvovalnim in neustrašenim delovanjem pri prosvetnem delu na vasi, zlasti pa tudi pri Društvih kmetijskih fantov in deklet dokazalo, da zasluži od organizirane kmetijske mladine vse priznanje! Če še kje obstoja kako napačno

gledanje na učiteljstvo, je to redke in obsojana vreden primer, ker moramo ogromni večini našega učiteljstva z vso iskrenostjo tudi ob tej priliki izreči toplo zahvalo za krepko sodelovanje pri naših društvi in za splošno umevanje potreb naše vasi!

Tudi naši kmetijski ljudje naj bi imeli umevanje za težave učiteljskega stanu, kakor tudi oni z razumevanjem stojijo ob strani v naši pravični borbi — dvigniti našo vas na višjo stopnjo izobrazbe in kulture!

PISMO IZ ŠT. JANŽA NA DOLENJSKEM

Čitatelji našega priljubljenega mesečnika »Grude« so si gotovo zapomnili ime našega lepega vinorodnega kraja na Dolenjskem. Najbrže nas poznajo po »veselem Dolenjeu«. V resnici pa nismo tako navezani na polič in na kozarček rujnega vinčka, čeprav ima eviček pri nas domovinsko pravico. Naše delo na vasi je tudi resno in naporeno in na vseh področjih hvalevredno. Nimam namena, da bi zagovarjal tega ali onega svojega rojaka, saj nas itak naša dolenjska himna opozarja: »Za en kozarček

»Kaj pa takega?«

»Le počasi! To ni kar tako! Ali mi lahko obljuabiš, da živi duši ne črhneš nikoli nobene besede o tem?«

»Me imaš za tako klepetuljo?« je Strženova užaljena, toda radovednost jo vendar premaga.

»Tega ne rečem,« meni Kopitarjeva, »toda take skrivnosti še nisi nikoli slišala!«

Manica je kakor na natezalnici, ko mora Anici pri vseh svetih priseči in obljubiti, da bo molčala kakor grob.

»Midve ne pojdeva nazaj v Podlom.«

»Kdo —?«

»Skalarjeva Minka in jaz,« dahne tovarišica. »To se pravi, prišli bova že še, a ne tako kmalu, razumeš. O, ko bi vedela, kako se nama je nasmejala sreča! Jaz sem čisto iz uma. Prav za prav bi morale biti tri, pa kaj hočemo! Če ni drugače, pojde za silo tudi tako!«

»Zdaj vem toliko kot prej« ne more Manica nič več krotiti svoje nestrpnosti. »Če nisem toliko vredna, da bi mi za-

upala, me ni bilo treba vabiti s seboj.«

»Ne bodi mi tako hitra!« si Anica s čipkastim robcem otira znoj s čela in z lic. »Ali nič ne vidiš, kako sem še sama iz sebe? Svet se kar suče okrog mene in nič več ne vem, kje stojim in kaj se godi z menoj. Sediva malo tjale v senco, da ti povem!«

Strženova gre kakor v megli. Anico pozna ves čas kot mirno, resnobno dekle, ki se le redkokdaj razživi do razigranosti, zato ji je njeno vedenje danes toliko bolj nerazumljivo. Brez volje sede v rosnih mah in čaka, dokler Kopitarjeva ne začne:

»Veš, tale Grivarica, kdo bi si mislil, je bolj napredena kakor najbolj učena gospoda! Z Bogom in s hudičem je hkratu v bratovščini in vse doseže, česar se loti —«

Manica strmi, ko tovarišica v vedno bolj bujnih barvah razgrinja pred njo razkošen načrt. Ali Manica ve, da Skalarjeva Minka rada vidi Strženovega Jožeta, njenega brata?

vinca rujnega — pošten kristjan življenje da!»

Vsekakor smo Dolenjci zasloveli po tej himni, še bolj pa bomo, ko dosežemo naš cilj in ustvarimo slogo na naši vasi, ki bo rešila težek položaj našega kmeta, delavca in rokodelca. Dobro se zavedamo, da nas je rodila kmetška mati, ter da smo sinovi rodne grude, kateri bomo ostali tudi vedno zvesti.

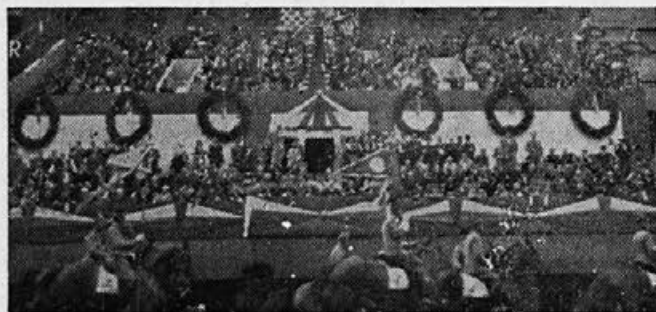
Z veseljem hodiš po polju med njivami in občuduješ bujno rast pridelkov in pridne roke naših ljudi. Tu žvenketajo motike v rokah pridnih ženic, ki obdelujejo koruzo, krompir, peso in druge pridelke. — Naletiš na žanjice pri žetvi in jih pozdraviš: »Bog daj srečo!« — »Bog daj« ti s prijaznim nasmehom odzdravi zalo dekle, ki napravi vtis, da uživa ob lepem klasju pšenice. Ne misli na trpljenje, temveč

samo na dobre potice. — Za njivami se vrstijo vinogradi. Razporežen vinogradnik s škropilnico na hrbtu hiti od trsa do trsa in misli le na delo in bogat pridelek. Če ne bo toče, ga bomo še pili v jeseni!

V takšnih doživljajih, ki objemajo posebno naše dolenske kraje, pozabiš na vse tegobe življenja. To te poživi in krepi in podžiga voljo za naše delovanje. V mislih imaš samo en cilj, ki kljubuje neštevilnim zaprekam, kako pridobiti zadovoljstvo našim zgaranim in zastavljenim ljudem. Pri tem nas vodi naše jekleno geslo: »V slogi in delu vstajamo!«

Tudi v bodoče se bom skušal oglasiti v naši »Grudi« in še napisati eno in drugo z naše Dolenske.

»Dolenjec«.

Iz praške proslave. — Slavnostna tribuna (enonadstropna) na Vaclavskem trgu v Pragi. Na nji slavnostni gostje. — Spodaj mimohod kmetijske konjenice.

»Malo se mi je zdelo« — se nekoliko v zadregi nasmehne Strženova, ko Anica nadaljuje:

»O, pa še kako! Živa ni tako rada! Če le sliši imenovati njegove ime, jo že oblije rdečica! Zraven tega pa je Minka pametno dekle in ve, kaj je mogoče in kaj ni. Da bi Jože jemal kdaj deklice, ki nima nič drugega kakor zdrave roke, to sama veš, da ne gre —«

»Jaz mu ne bi branila —«

»Nič ne rečem, Manica, ti mu ne bi branila! Pa mu brani grunt! Življenje je tako —«

Na dolgo nato pripoveduje Kopitarjeva, da je Minka že dolgo ugibala, kako bi si pomagala in prebredla težave, ki so ji brezobzirno zapirale pot k Jožetu. Skalarjeva bajta je komaj toliko, da ima družina streho nad glavo, tistih nekaj záplat sveta, ki ga je okrog nje, bi pa obilnejša ženska kmalu lahko s predpasnikom pokrila. Mislila je, da bi šla služiti zdaj sem, zdaj tja, toda kamor se je obrnila, je bilo komaj za sproti.

Končno je morala spoznati, da mu ni pomoči, komur je bila beračija položena v zibelko za krstni dar. Nekatero solzo je potočila in bi se bila polagoma vdala v usodo, da ni njenih bridkosti zasledila Grivarica.

Da, stara Reza ima nos kakor lisica in oči kot sova. Nič ji ne ostane skrito, če le hoče! Ondan, ob košnji, je srečala Minko in jo kar na lepem prijela, češ:

»Hujduš, deklina, hujduš! To ni nič za tvoja leta! Saj se boš na steblo posušila.«

»Ko je pa taka vročina, da bi človek kar zgorel —« se je skušala Minka otresti, pa se ji ni obneslo.

»Okrog tebe bi se menda res celo na sveti večer led raztopil,« jo je pogledala in ji požugala s koščeno roko. »Kar povej rajši, dekle, kje se je vnelo! Nemara je mogoče pomagati.«

Minka se je dolgo izmikala, nazadnje jo je pa Grivarica le tako ovila, da ji je vse zaupala. Reza je nato malo pomomljala, češ: (Dalje prihodnjič)

Za prosti čas, naj pride smeh v vas

NIKOLI NI ŽEJEN...

Matevž (v gostilni): »Ti moraš biti pa res vedno žejen.«

Žebrač: »Ne, nikoli nisem žejen.«

Matevž: »No, saj vendar piješ dan na dan.«

Žebrač: »Saj zato pa tudi nisem nikoli žejen.«

OB VOLITVAH...

Kihove: »No, Mihove, ali si imel s svojim govorom pri svojih volilcih kaj uspeha?«

Mihove: »To pa to, ali samo pri enem stavku.«

Kihove: »Pri katerem?«

Mihove: »Ko sem rekel: Dragi volilci, moj govor je končan, tedaj so mi začeli burno vzklikati in ploskati.«

»UGLEDNI« MEŠCANKI MED SEBOJ...

Erna: »Ah, tvoja obleka mi je silno všeč. Povej mi vendar ime tvoje šivilje.«

Fina: »To pa prav rada, samo mojega naslova ji ne povej.«

VSE SO VRNILI...

Jurček: »Mama pošilja nazaj grablje, ki ste jih včeraj posodili.« — »Nič ne manjka.«

Soseda: »Pet zobov je zlomljenih.«

Jurček: »Saj sem jih tudi prinesel nazaj.«

S KLADIVOM PO NJEJ...

Kovač: Štefek, zdaj pa pazi! Ko bom podkev položil na nakovalo in pokimal z glavo, udari s kladivom po njej!«

Štefek je napravil točno tako, kakor mu je bilo naročeno.

Takoj, ko se je kovač zbudil iz nezavesti, jo je moral Štefek za vedno odkuriti...

ZADEL JE...

Učitelj: »Kateri dve besedi v šoli največkrat slišimo?«

Učenec: »Ne vem!«

Učitelj: »Dobro si se odrezal!«

POKORA

Dva Ribničana sta kradla fižol. Vest ju je pekla, zato sta šla k spovedi. Župnik jima da pokoro: v čevlje si morata nasuti fižola in iti na božjo pot. Na vse zgodaj se odpravita. Kmalu začne prvi vzdihovati: »Joj, kako me žuli ta fižol!«

Drugi ga tolaži: »Kar potrpi, bova že prišla.« Zopet gresta pol ure. Kmalu prvi sede na tla in še bolj stoka. Z veliko muko se odpravita naprej.

Malo pred cerkvijo prvi omaga, rekoč: »Vse noge imam že krvave, ne morem naprej!« Drugi ga zopet tolaži, češ, kmalu bova na vrhu. Ko dospeta na vrh, vpraša prvi z zadnjimi močmi: »Kako si to naredil, da tebe nič ne žuli?«

Drugi se odreže: »I, kako sem naredil, fižol sem dal kuhat, potem sem ga pa natresel v čevlje.«

RESIL SE JE...

Novinar: »Kaj ne, vi ste se edini rešili iz potopljene ladje?« — »Povejte mi vendar, kako je bilo?«

Izletnik: »Kar enostavno — zamudil sem odhod ladje.«

NEZGODA OB PRAVEM ČASU...

Jožek: »Mama, zakaj pa sedite tako sključeno?«

Mama: »Tako sem utrujena, da še z roko ne morem ganiti.«

Jožek: »No, potem vam pa lahko takoj povem, da mi je padlo vseh 10 jaje na tla.«

BREZUSPEŠEN NASVET...

Zdravnik: »Vi ste zelo močne postave in če se odvadite pijače boste dočakali najmanj 70 let.«

Krevsac: »To se mi pa ne izplača več!«

Zdravnik: »Kako, da ne?«

Krevsac: »Ker jih imam že 75.«

MOŠKA HVALEŽNOST...

Sodnik: »Vašo ženo smo obsodili na 4 mesece zapora.«

Mož: »O, hvala lepa, gospod sodnik!«

VSE MU PRIDE PRAV...

Sodnik: »Ali ste že bili kdaj predkaznovani?«

Obtoženec: »Nikoli! Vedno sem kaznovan šele pozneje.«

Kmetski hranilni in posojilni dom

Telefon številka 28-47

VLJUBLJANI

Brzjavilo: »Kmetiskidom«

reg. zadr. z neomejeno zavezo

Tavčarjeva ulica 1

Račun poštne hranilnice številka 14.257

RAČUN PRI NARODNI BANKI

N o v e v l o g e
vsak čas razpoložljive obrestuje
po **4% do 5%**

Za vse vloge nudi popolno varnost
Otvorja tekoče račune

Eskontuje menice

Daje kratkoročna posojila

Izvršuje ostale denarne posle

Zaupajte denar domačemu zavodu!